

BLOG BROJ: 47

AKTUELNA VANJSKA POLITIKA
II GODINA IZDANJA

ENERGETSKA KRIZA VS. ENERGETSKA TRANZICIJA – ŠTA SAD?

AUTORICA: AIDA TOPIĆ
Septembar 2022.

Program: Aktuelna vanjska politika

Aktuelna vanjska politika je platforma namijenjena mladim aktivistima/kinjama za izradu i objavu kratkih online članaka u različitim formatima (analiza, blog, policy brief i sl.) o aktuelnim temama iz sfere vanjske politike usmjerene ka ili vođene od strane BiH. Platforma je prostor gdje mladi mogu da kreiraju sopstveni sadržaj, razvijaju svoju ekspertizu i dobiju prostor u javnosti.

Više informacija na: www.fes.ba i www.vpi.ba

Impressum

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) | ured u BiH
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i
Hercegovina
Odgovorni: Dr. Peter Hurrelbrink
Tel.: +387 33 722 010
Fax: +387 33 613 505
e-mail: fes@fes.ba
www.fes.ba
DTP: Adisa Ošjan
Naslovnica: Korišteni dizajn ilustracije od Starline - Freepik.com
Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba.
Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-Ebert-Stiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji.

Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-Stiftung.

U partnerstvu sa:
Vanjskopolitička inicijativa BH

TOPIĆ, AIDA
Aktuelna vanjska politika: "Energetska kriza vs. energetska tranzicija – šta sad?" / Aida Topić
- Sarajevo : Friedrich-Ebert-Stiftung, 2022. - 4 str.
A4 format

Energetska kriza vs. energetska tranzicija – šta sad?

Autorica: Aida Topić

Evropa se u 2022. godini našla još jednom u nezavidnom položaju. Nakon COVID-19 pandemije te ruske vojne invazije na Ukrajinu, nastupaju energentska kriza i neizvjesnost pred nadolazeću zimu za zemlje ovog kontinenta. S obzirom na to da članice Evropske unije (EU) kao odgovor na nastalu situaciju kreiraju strategiju za ublažavanje i prevazilaženje iste i imaju dogovorenu međusobnu saradnju, državlјani Unije se osjećaju mnogo sigurnije nego državlјani BiH. Istovremeno vlasti Bosne i Hercegovine zanemaruju veličinu problema i ostavljaju građane da sami nalaze rješenje, dajući preporuke koje se odnose samo na pojedince. Time stvaramo ugled nesigurne i neorganizovane države, koja nije sposobna da kreira minimalne uslove za dostojanstven život svojih građana. Ovaj blog će se fokusirati na analizu situacije u Bosni i Hercegovini, ali i na poređenje sa drugim državama koje u istoj situaciji postupaju u potpunosti drugačije. Akcenat će biti stavljen na moguće posljedice energetske krize za energetsku tranziciju, kao proces koji je ključan za borbu protiv klimatskih promjena - jednom od izrazito važnih vanjskopolitičkih problema 21. stoljeća.

UZROCI ENERGETSKE KRIZE I POSLJEDICE ZA ENERGETSKU TRANZICIJU

Evropa se nalazi još jednom na udaru krize. COVID-19 pandemija je ostavila velike posljedice iza sebe, posebno u sferi ekonomije. Evropska unija je poduzela mјere kojima se ublažava utjecaj pandemije, sa budžetom od približno 2.365 milijardi eura.

Međutim, nije se u potpunosti stigla oporaviti u vrijeme kada je Rusija odlučila da smanji količinu izvoza plina u Evropu. S obzirom na to da je veliki broj zemalja izrekao sankcije Rusiji, bilo je očekivano da će vlasti iste uzvratiti jednakom mjerom. Početkom septembra Ruska Federacija je zatvorila plinovod Sjeverni tok 1 i samim tim izazvala ogroman porast cijena plina. Ovo je itekako veliki problem za većinu kontinenta jer EU uvozi 90 posto svojih potreba za plinom. Trenutno Unija ne posjeduje kapacitete i resurse da bi mogla tek tako zamijeniti uvoz plina iz Rusije, koji je prije početka ruske invazije na Ukrajinu iznosio 45.3% uvoza. Ovo je ozbiljan izazov sa kojim se EU mora suočiti, ali i ostatak kontinenta.

Iako energetska kriza donosi pregršt izazova za Evropu, to ipak može imati i pozitivne rezultate u smislu ubrzavanja energetske tranzicije. Upravo ta tranzicija sa fosilnih goriva na obnovljive izvore je jedan od prioriteta Zelenog plana (Green Deal-a). Ova incijativa EU ima kao cilj da u potpunosti zaustavi emisiju štetnih gasova i da stvari prvi klimatski neutralni kontinent do 2050. U periodu kada je Evropa ovisila o Rusiji i njenom izvozu, bili su u prilici da postepeno implementiraju promjene, ali to više nije slučaj. U situaciji kada je Evropa prepuštena sama sebi, mora ubrzati taj implementacijski proces. To bi moglo dovesti do efikasnijih rezultata, samim prelaskom na obnovljive izvore energije svijet može ušetedjeti trilone eura do 2050. godine, navodi se u istraživanju Oxford univerziteta. Zeleni plan je posebno značajan u borbi protiv klimatskih promjena, koje zahvataju cijeli svijet, a ne samo teritoriju Evrope. Prije dvije godine je zabilježena najtoplja godina u Evropi, a uzrokom se smatra emisija štetnih gasova.

PODUZETE MJERE – EU vs BiH

Predsjednica EU komisije Ursula von der Leyen je 7. septembra [iznijela pet prijedloga](#) za suočavanje sa trenutnom situacijom, što obuhvata povećanje cijena energije u Evropi. Također je predstavila cilj smanjenja potrošnje električne energije i ograničavanje prihoda energetskih kompanija. Tih pet prijedloga ujedno predstavljaju i [mjere](#) kojih za suporstavljanje trenutnoj krizi. Prvi prijedlog je zahtjevao [regulisnje potrošnje elektirčne energije](#), odnosno smanjenje za 15%. [Oporezivanje nepredviđenih dobiti](#) je sljedeći odobreni prijedlog. Glavni cilj ovog koraka je da se prikupi 140 milijardi eura od energetskih kompanija koji će biti proslijedeni građanima Unije i pomoći im da si obezbijede najnužnije za dostojanstven život, kao što su režje i osnovne potrepštine. Treći prijedlog dodatno pomaže državljanima tako što će pružiti [električnu energiju po nižoj cijeni](#) za male biznise i određena kvalifikovana domaćinstva. Naglašeno je da i te nove cijene, ne smiju biti preniske, kako se ne bi stvorio kontraefekat i povećala potrošnja iste. Naredni prijedlog podrazumijeva uspostavljanje blažih pravila trgovanja energijom, ali on još uvijek nije stupio na snagu. Zadnji dio ovog plana je fokusiran da definiše i limitira cijene prirodnih plinova, ali je i ovo još uvijek pitanje pregovora. Čak dan nakon izjave predsjednice komisije, oglasio se predsjednik Rusije, [zaprijetivši](#) da će u potpunosti zaustaviti izvoz plina u Evropu, zanemarujući sve prijašnje dogovore. Dok EU reaguje odmah dan nakon što Rusija zatvara protok plina kroz Sjeverni tok 1, BiH čak ni nakon ove prijetnje nema jasno zacrtan plan.

[Vlada FBiH](#) je izdala smjernice građanima kako da uštide tokom zime, ali nakon što je zatvoren Sjeverni tok 1 nisu izdate nikakve nove upute. Bosna i Hercegovina plin dobija putem [Južnog toka](#) koji se nadovezuje na Turski tok i nije direktno povezana sa Sjevernim tokom 1. Ruska kompanija Gazprom je u septembru dodatno umanjila količinu plina koji se izvozi u Evropu, a [povećala](#) izvoz u Kinu. Istovremeno, voditelji Gazproma [tvrde](#) da Evropa ne može preživjeti bez uvoza ruskog plina, a Evropljani [smatraju](#) da je više na gubitku sam Gazprom nego oni. Međutim, uzimajući u obzir da je predsjednik Rusije zaprijetio potpunom obustavom izvoza plina, postavlja se pitanje zašto BiH ne reaguje preventivno u slučaju da se taj scenario ostvari. U julu mjesecu ove godine je donešena je [Uredba o pomoći stanovništvu uslijed rasta indeksa potrošačkih cijena](#), koja se odnosi na jednokratnu pomoći, pri čemu je isplata pomoći definisana kao preporuka, a ne obaveza poslodavaca. Ova Uredba ne rješava problem, a čak i nakon novih porasta cijena i inflacije ona nije revidirana. Još početkom septembra je zabilježen još jedan [porast cijena](#), u kojem su za 30% porasle cijene hrane. U trenutnoj situaciji, kada je moguće zbog prestanka uvoza plina iz Rusije da cijene još više porastu, vlada BiH ne donosi nikakve mjere kako bi to spriječila. Većinski se značaj ovog problema zanemaruje i fokus je stavljen na druga politička pitanja, kao što su državni izbori. S tim u vezi, BiH nije učinila ništa da zaustavi drastičan porast cijena, dok je na primjer susjedna država, Republika Hrvatska, [zamrznula cijene](#) određenih proizvoda da bi zaštitili svoje kupce. U Bosni i Hercegovini još uvijek vrijede iste [akcize](#) na određene proizvode, od čega najveći problem prave akcize na goriva čije se ukidanje trenutno [pregovara](#), ali još nije usaglašeno.

SUMMA SUMMARUM...

BiH nije spremna za energetsku krizu koja nastupa i nastavi li se ovaj problem ignorisati, to može samo dovesti do većih posljedica za njene građane. Ova zemlja također treba postati karbonski neutralna država u narednih 28 godina, međutim, smatra se iako je proces započet, da nije dovoljno efikasan. Time se pokazuje da ima i poteškoća u energetskoj tranziciji, koja bi znatno ublažila posljedice nove krize.

Vlasti BiH ne shvataju problem energetske krize dovoljno ozbiljnim kao što bi trebali. Jedno od rješenja bi moglo biti efikasno donošenje mjera po ugledu na EU. Čak bi mogli primijeniti slične, ako ne i iste, na teritoriji BiH. Posljedice klimatskih promjena je nemoguće izbjegći, ali se one mogu umanjiti, zbog čega je neophodno aktivno raditi na procesu energetske tranzicije u zemlji i regiji.